

Husnija Kamberović, *Historija porodice Alibegović – transformacija iz begovske zemljoposjedničke u modernu građansku porodicu*, Sarajevo: Udruženje za modernu historiju / Udruga za modernu povijest UMHS, 2021, 182 str.

Udruženje za modernu historiju objavilo je 2021. godine knjigu Husnije Kamberović pod nazivom *Historija porodice Alibegović – transformacija iz begovske zemljoposjedničke u modernu građansku porodicu*. Riječ je o knjizi koja prati razvoj jedne begovske porodice od najstarijih dana do najnovijih vremena. Prof. dr. Husnija Kamberović bosanskohercegovački je historičar koji se bavi historijom društvenih promjena u Bosni i Hercegovini. Kamberović je redovni profesor na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu.

Kroz ovu monografiju prikazuje se kako je porodica Alibegović uvrštena u modernu građansku porodicu krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Članovi porodice Alibegović obavljali su dužnost kapetana Kobaške kapetanije, a sredinom 19. stoljeća počeli su se baviti trgovinom. Na njihovom primjeru može se pratiti fenomen transformacije muslimanske zemljoposjedničke elite u građansko društvo. Bavljenje trgovinom omogućilo je Alibegovićima da se njihov život između dva svjetska rata umnogome razlikuje od života mnogih velikih begovskih porodica koje su doživjele pad. Knjiga prati razne aspekte života i djelovanja ove porodice. Podijeljena je u dva dijela. Prvi dio se bavi porijeklom porodice Alibegović, njihovom ulogom kapetana, položajem za vrijeme austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini, životom u Derventi, trgovačkim poslovima, zemljišnim posjedima, sudjelovanjem u političkom životu i, uopće, položajem i djelovanjem porodice. Drugi dio donosi biografije pojedinih pripadnika porodice Alibegović.

U *Predgovoru* (7-11) autor objašnjava čitaocima kako je došlo do ideje za pisanje knjige o navedenoj porodici i do njene realizacije, koji je cilj djela, koji su osnovni izvori (a to su prepiske članova porodice, a potom i druga arhivska građa), te naglašava da je porodica Alibegović zahvalna za istraživanje i zbog toga što pokazuje koliko su begovske porodice bile u

čvrstoj mreži porodičnih veza – Alibegovići su bili u porodičnim vezama s Gradašćevićima, bijeljinskim Pašićima, dubičkim Cerićima, travničkim Ibrahimpašićima. Članovi porodice pružili su autoru veliku pomoć prilikom pisanja monografije.

Prvo poglavlje nosi naziv *Porijeklo porodice Alibegović* (11-15). Porodica Alibegović uspjela je kroz nekoliko generacija sačuvati izvjesnu porodičnu arhivu, koja je dominantno trgovačka. Tako je ona u značajnoj mjeri izuzetak od pravila da su se begovske porodice nemarno odnosile prema vlastitoj arhivskoj građi. Ipak, ključni problem je nedostatak informacija o historiji porodice. Predanja koja su sačuvana ne razlikuju se mnogo od predanja o porijeklu drugih begovskih porodica. Kamberović pokušava rasvijetliti predanja o porijeklu, no zaključuje da je i dalje nemoguće precizno govoriti o porijeklu ove porodice. Jedan dio Alibegovića se iz Kobaša, gdje su bili kapetani, odselio u Derventu, i to će postati najznačajniji ogranak porodice koju je moguće dosta dobro pratiti od sredine 19. stoljeća do najnovijih vremena.

Drugo poglavlje jeste *Kapetani kobaške kapetanije* (15-17) i počinje pojašnjenjem da je Kobaš mjesto na obali Save koje je dobilo ime po majstorima koji su pravili lađe (kobe), te se govori o nastanku i razvoju ovog mjesta. Pažnja je posvećena prvom pouzdanom kapetanu Kobaške kapetanije iz porodice Alibegović – Ali-begu. U sljedećem naslovu *Isprepletenost historije i legende – zagonetne sudbine pojedinih pripadnika porodice* (17-21) Kamberović govori o problemima u vezi s genealogijom porodice, gdje za 19. stoljeće jedino nije sporno da je Rustan-beg imao brata Derviš-bega, jer postoje sačuvana njihova pisma. Njihovi nasljednici su poznati, ali zabunu mogu izazvati nasljednici Reuf-bega Alibegovića, za kojeg se ne može u potpunosti odrediti mjesto u genealogiji porodice. Pored toga, nepoznanicu predstavlja i sudbina ogranka čiji su pripadnici Almaz-beg i njegovi nasljednici. Autor donosi priču lista *Zastava* iz Novog sada iz 1873. godine, gdje se prenose neki članci iz lista *Politika*, u kojima se nalazi i priča o smrti Ali-bega Alibegovića.

Slijedi poglavlje *Dolazak u Derventu* (21-25). U njemu se govori o vremenu i okolnostima preseljenja Rustan-bega u Derventu, 1876. godine. Njegovi posjedi našli su se na udaru pobunjenih seljaka. Autor detaljno opisuje i kuću Rustan-bega u Derventi. U naslovu *Austro-Ugarska okupacija Bosne 1878. godine* (25-27) govori se o ulozi pripadnika porodice u vrijeme okupacije. Rustan-beg, kao i ostali pripadnici porodice, bili su lojalni novom režimu. Braća Rustan-beg i Derviš-beg bavili su se trgovinom, ali su imali i zemljišne posjede, od kojih su također dobijali određeni prihod. O tome da su Alibegovići, mada nisu doveli u pitanje svoju lojalnost novoj upravi, ipak najviše računa vodili o vlastitom statusu, govori se u poglavlju *Između lojalnosti prema upravi i vlastitih interesa* (27-29).

U narednom poglavlju *Neslaganja sa lokalnim vlastima u Derventi* (29-33) pojašnjavaju se neslaganja koja je Rustan-beg imao s kotarskim predstojnikom u Derventi krajem 19. stoljeća, a za šta je razlog bio, prema mišljenju Rustan-bega, svrstavanje kotarskoga predstojnika na stranu Jusuf-bega Begovića, koji je bio najvatreniji protivnik Rustan-bega. Drugi razlog neslaganja bio je odnos vlasti prema njegovom sinu Fehim-begu Alibegoviću (s kojim je ubrzo i sam Rustan-beg došao u sukob). Poglavlje *Odnosi u lokalnoj zajednici: "preko vode do kafane"* (33-43) bavi se odnosima Alibegovića i porodice Begović. Izgradnja tzv. Prkos kuće dovela je do velikog neslaganja između porodice Alibegović i porodice Begović, ali su ta neslaganja imala dužu historiju koju Kamberović ovdje opisuje. Rustan-beg je pokušavao na razne načine spriječiti gradnju kafane Jusuf-bega Begovića pred svojom kućom, u čemu na kraju nije uspio. Autor donosi sadržaje pisama kojima je Rustan-beg pokušavao spriječiti gradnju.

Naslov *Rustan-beg gradi poštu i bolnicu – izgradnja Prkos kuće* (43-51) govori o izgradnji nove kuće Rustan-bega koja je dovela do novih neslaganja s Jusuf-begom Begovićem. Na prvom spratu te nove kuće nekoliko godina nalazila se pošta, a drugi sprat izdavan je ljekaru. Kuća je, dakle, izgrađena da bi se izdavala pod kiriju. Izgradnjom ove kuće Rustan-beg je pokrenuo sujetu kod komšija Begovića koji su odmah naredne godine počeli gradnju

tzv. Prkos kuće. U ovom poglavlju autor je i fotografijama potkrijepio pojašnjenja gdje se nalazila koja građevina. Gradnja Prkos kuće, koju je gradio Šemsi-beg Begović, bila je veliki udarac Rustan-begu. Kuća je kasnije nazvana Prkos kućom zbog toga što je napravljena iz inata i prkosa jer je Rustan-beg napravio veliku kuću i počeo je rentirati i tako modernizovati način privređivanja. Šemsi-beg je Prkos kuću izdavao, ali izgleda ne tako uspješno kao Rustan-beg i autor daje objašnjenja za šta se sve kuća koristila.

Poglavlje *Trgovački poslovi* (51-65) pokazuje kako su Alibegovići najbolji primjer transformacije begovskog, zemljoposjedničkog u građanski sloj i prati se razvoj njihovih trgovačkih poslova od začetaka, koliko se to može, s obzirom na to da je korespondencija sačuvana tek za razdoblje nakon 1878. godine, ali se iz nje može zaključiti da su i ranije postojali razvijeni kontakti s trgovcima s prostora Austro-Ugarske monarhije. Prikazuje se, preko sačuvanih pisama, kako su funkcionisali trgovački poslovi Alibegovića, a govori se i o čestim trgovačkim sporovima i nesporazumima. Zatim slijedi naslov *Zemljišni posjedi porodice Alibegović* (65-69) u kojem se prikazuju njihovi posjedi i prihodi koje su donosili – iako su sredinom 19. stoljeća započeli trgovačku aktivnost i ugled temeljili na trgovačkim poslovima, porodica je kraljem osmanske i sve vrijeme austrougarske uprave pripadala krugu krupnih zemljoposjedničkih porodica. Kako je nakon Rustan-begove smrti 1900. godine svoj naslijeđeni dio Fehim-beg prodao Uzeir-begu koji je naslijedio trgovinu i preuzeo najveći dio zemljišnih posjeda, Uzeir-begovi poslovi razmatraju se u poglavlju *Uzeir-beg Alibegović: I beg i trgovac* (69-81). Uzeir-beg je bio veoma uspješan trgovac, ali se pokazao uspješnim i u širenju zemljišnih posjeda. Govori se i o udaru na zemljišne posjede porodice Alibegović, posebno nakon Prvog svjetskog rata, kada je agrarnom reformom zemlja oduzimana od velikih zemljišnih posjednika i dodjeljivana bivšim kmetovima. Dio posjeda porodice Alibegović oduzet je i u socijalističkoj Jugoslaviji. Poglavlje je opremljeno i tabelama, kao i fotografijama.

Posljednje poglavlje prvog dijela knjige jeste *Sudjelovanje u političkom životu* (81-93). Politička aktivnost porodice vezana je najznačajnijim dije-

lom za razdoblje između dva svjetska rata, a najaktivniji politički djelatnik bio je Asim-beg Alibegović, koji je u vrijeme pred Drugi svjetski rat bio izabrani senator u Senatu Kraljevine Jugoslavije. Ipak, pored toga, i u vrijeme austrougarske vladavine pripadnici porodice Alibegović su se uključili u politički život. Autor ovdje izlaže najznačajnije političke poteze i aktere iz porodice Alibegović od pokreta muslimana za vjersku i vakufsko-meari-fsku autonomiju do vremena poslije Drugog svjetskog rata, kada politička aktivnost porodice zamire.

Drugi dio knjige, kao što je već rečeno, posvećen je biografijama zna-emitih ličnosti porodice Alibegović (93-178). Prva od njih jeste *Ali-beg Alibegović* (?), najveća zagonetka sa stanovišta historijskih izvora, za kojeg se pretpostavlja da je brat Rustan-bega, zatim slijedi Ali-begov sin, *Almas-beg Alibegović* (oko 1849–1888), koji je također velika zagonetka. Nakon biografija ove dvije misteriozne ličnosti slijedi biografija najznačajnijeg pripadnika porodice, a to je *Rustan-beg Alibegović* (oko 1830 – 23. oktobra 1900), potom dolazi biografija njegovog brata *Derviš-bega Alibegovića* (?–1886). Poglavlje o *Reuf-begu Alibegoviću* (?) je kratko jer o njemu ne postoji mnogo pisanih informacija, za razliku od poglavlja o Rustan-begovom rasipnom i kontroverznom sinu *Fehim-begu Alibegoviću* (oko 1856 – 18. 4. 1908). *Uzeir-beg Alibegović* (?) bio je Rustan-begov drugi sin i njegov najbliži pomoćnik u trgovačkim poslovima. Dalje se donose biografije Uzeir-begovih sinova *Asim-bega Alibegovića* (1886–1938) i *Esad-bega Alibegovića* (1889–1986), koji se pored trgovine i unapređenja imanja bavio i kulturnom-prosvjetnim, humanitarnim i vjerskim radom.

Slijede biografije *Ismet-bega Alibegovića* (1917–2004), koji je bio finansijski stručnjak, hirurga *Asima Alibegovića* (1954), doktorice stomatologije *Melihe Alibegović* (1950), doktorice *Amire Alibegović* (1951), Esad-begovih sinova *Rešada Alibegovića* (1919–1945), *Seada Alibegovića* (1917–1996) i *Dževada Alibegovića* (1923–1981), te Dževadovih sinova: doktora *Derviša Alibegovića* (1953), doktora *Rešada Alibegovića* (1955), doktora patologa *Vedata Alibegovića* (1960) i ekonomiste *Samira Alibegovića* (1968). S ob-

zirom na to da se radi o biografijama znamenitih ličnosti, ovaj dio knjige obiluje fotografijama. Na kraju knjige se nalaze *Izvori i literatura* (178-181) te porodično stablo, odnosno *Rodoslovlje porodice Alibegović*.

Napisati knjigu o jednoj porodici svakako je izazovan zadatak. Prof. dr. Kamberović je na sveobuhvatan način predstavio historiju porodice Alibegović, prikazavši čime su se bavili, čime su trgovali, koji su to bili njihovi posjedi, kakva je bila njihova politička aktivnost, ali i prativši privatni život pojedinih članova porodice, kao i mrežu odnosa s ostalim begovskim porodicama Bosne i Hercegovine. Tako je autor prikazao različite aspekte života i djelovanja navedene porodice. U većini poglavlja umetnuti su dijelovi iz pisama članove porodice, fotografije, kako ljudi tako i građevina i mjesta, kao i neki od bitnijih dokumenata. Sve u svemu, knjiga se može preporučiti kako onima koje zanima sama historija porodice Alibegović tako i onima koje zanima fenomen transformacije muslimanske zemljoposjedničke elite u građansko društvo, jer ova monografija baš to prati na primjeru porodice Alibegović.

Amina Šehović